

ELENA
FERRANTE

Fiica ascunsă

roman

Traducere din limba italiană de
Cerasela Barbone

1.

După nici măcar o jumătate de oră de condus am început să mă simt rău. Senzația de arsură din dreptul taliei a apărut din nou, dar am decis să nu-i dau importanță o vreme. Mi-am făcut griji doar când mi-am dat seama că n-aveam suficientă energie să țin volanul. În decurs de câteva minute capul mi-a devenit greu, farurile mi s-au părut tot mai slabe, curând am uitat chiar și că șofez. Am avut impresia, în schimb, că mă aflu la mare, în plină zi. Plaja era pustie, apa liniștită, dar pe un stâlp, la câțiva metri de mal, flutura steagul roșu. Mama mea, când eram mică, mă speriasse rău, spunea: Leda, niciodată nu trebuie să intri în apă dacă e arborat steagul roșu, înseamnă că marea e foarte agitată și te poți îneca. Spaima rămăsese de-a lungul anilor, chiar și acum, deși apa era ca o foaie de hârtie translucidă și foarte netedă până la orizont, nu îndrăzneam să intru, eram neliniștită. Îmi spuneam: du-te, scaldă-te, or fi uitat steagul acolo, și între timp rămâneam pe mal, încercând

prudent apa cu vârful piciorului. Mama apărea, doar din când în când, în vârful dunelor și-mi striga ca și cum aș fi fost încă un copil: Leda, ce faci, ai văzut steagul roșu?

La spital, când am deschis ochii, m-am revăzut pentru o fracțiune de secundă ezitantă în fața mării plate. Poate de aceea, pe urmă, m-am convins că n-a fost vorba de un vis, ci de o închipuire generată de anxietate, care a durat până când m-am trezit în salon. De la medici am aflat că intrasem cu mașina în parapet, dar fără consecințe grave. Singura rană serioasă o aveam la șoldul stâng, o leziune inexplicabilă.

Au venit să mă viziteze prietenii mei din Florența, s-au întors Bianca și Marta, chiar și Gianni. Le-am povestit că starea de somnolență mă făcuse să ies de pe carosabil. Dar știam bine că nu somnul fusese de vină. Accidentul fusese provocat de-un gest de-al meu lipsit de sens despre care, tocmai pentru că era nehibzuit, am hotărât imediat să nu vorbesc cu nimeni. Lucrurile cel mai greu de povestit sunt cele pe care noi înșine nu reușim să le înțelegem.

2.

Când fiicele mele s-au mutat la Toronto, unde tatăl lor locuia și muncea de mulți ani, mi-am dat seama, cu stânjeneală și uimire, că nu mă încerca nicio suferință, ci mă simțeam ușoară, de parcă abia atunci le adusesem, în

mod irevocabil, pe lume. Pentru prima oară, în aproape douăzeci și cinci de ani, n-am mai trăit cu angoasa că trebuie să am grijă de ele. În casă era ordine, ca și cum nimeni n-ar fi locuit acolo, n-am mai avut gândul chinuitor al cumpărăturilor sau al rufelor de spălat, femeia care de ani de zile mă ajuta la treburile casnice și-a găsit un loc de muncă mai bănos și n-am simțit nevoia s-o înlocuiesc.

Singurul efort în privința fetelor era să telefonez o dată pe zi ca să aflu cum se simțeau, ce făceau. Modul în care se exprimau la telefon lăsa impresia că-și găsiseră deja o locuință în care stăteau singure; în realitate, stăteau în aceeași casă cu tatăl lor, dar, obișnuite să ne păstreze separați și în cuvinte, îmi vorbeau ca și cum el n-ar exista. Când le întrebam cum era viața lor, răspundeau fie cu voioșie, dar ambiguu, fie într-o proastă dispoziție cu multe pauze pline de lehamite, fie folosind tonul artificial pe care-l căpătau când se găseau în compania prietenilor. Mă căutau și ele deseori, în special Bianca, în relația pe care o avea cu mine își manifesta exigențele în mod imperios, dar numai ca să știe dacă pantofii albaștri mergeau cu o fustă portocalie, dacă puteam găsi anumite foi lăsate într-o carte, pe care să i le trimit de urgență, dacă eram întotdeauna dispusă să le las să-și descarce furiile, nefericirile asupra mea, în ciuda continentelor diferite și fâșiei lungi de cer care ne despărțea. Convorbirile telefonice aveau loc aproape mereu în grabă, uneori păreau false, ca-n filme.

Făceam ce-mi cereau, reacționam conform așteptărilor lor. Dar, pentru că distanța mă pune în imposibilitatea

fizică de a interveni direct în viețile lor, să le împlinesc dorințele sau toanele a devenit un cumul de gesturi subtile și iresponsabile, orice solicitare mi s-a părut simplă, orice sarcină primită de la ele — o obișnuință afectuoasă. M-am simțit în mod miraculos eliberată, ca și cum o operă dificilă, în sfârșit terminată, n-ar mai fi apăsător pe umerii mei.

Am început să lucrez fără să fiu nevoită să fiu atentă la programul și nevoile lor. Noaptea corectam dizertațiile studenților ascultând muzică, dormeam mult după-amiaza cu dopuri în urechi, mâncam o dată pe zi și întotdeauna într-un local de lângă casă. Mi-am schimbat rapid comportamentul, dispoziția, chiar și aspectul. La universitate, tinerii prea proști și aceia prea inteligenți nu mă mai scoteau din minți. Un coleg cu care mă întâlneam de mulți ani și cu care uneori, rar de tot, mă și culcam, mi-a zis perplex într-o seară că devenisem mai puțin indiferentă, mai generoasă. În câteva luni mi-am recăpătat silueta pe care o avusesem în tinerețe și m-a încercat o senzație de forță moderată, mi s-a părut că agerimea gândurilor mele este din nou cea adecvată. Într-o seară m-am privit în oglindă. Aveam patruzeci și șapte de ani, urma să împlinesc patruzeci și opt peste patru luni, dar am văzut că scăpasem, ca prin farmec, de câțiva ani. Nu știu dacă mi-a făcut plăcere, dar în mod sigur am fost uimită.

În această stare de neobișnuită bună dispoziție, în luna iunie am avut chef să plec într-o vacanță și am decis să mă duc la mare imediat cum voi termina cu examenele și plictiselile birocratice. Am căutat pe internet, am studiat

fotografii și prețuri. În cele din urmă, am închiriat, de la jumătatea lunii iulie până la sfârșitul lui august, un apartament minuscul, destul de economic, pe coasta ionică. În realitate, am reușit să plec abia pe 24 iulie, am făcut o călătorie liniștită cu mașina încărcată mai ales cu cărțile de care aveam nevoie să pregătesc cursul pentru anul următor. Ziua era frumoasă, pe ferestrele deschise intra un aer plin de miresme uscate, m-am simțit liberă, dar deloc vinovată din cauza asta.

Dar pe la jumătatea drumului, în timp ce puneam benzină, m-a cuprins brusc neliniștea. Marea îmi plăcuse mult în trecut, dar, de cel puțin cincisprezece ani, statul la soare mă agita, mă obosea imediat. Cu siguranță, apartamentul urma să se dovedească urât, priveliștea — o fâșie de albastru în depărtare, printre grupuri de case ieftine și dezolante. N-aș fi închis ochii din cauza căldurii și a vreunui local de noapte cu muzica la maximum. Am parcurs restul distanței un pic indispusă și cu gândul că la mine acasă aș fi putut lucra, în tihnă, toată vara, respirând aer condiționat în liniștea blocului.

Am ajuns când soarele era jos, la apus. Sătucul mi s-a părut frumos, vocile aveau o intonație plăcută, miresmele erau agreabile. M-am trezit că mă așteaptă un bărbat în vârstă, cu un păr foarte des și alb, care s-a arătat, în mod respectuos, cordial. A dorit, întâi de toate, să-mi ofere o cafea la bar, apoi mi-a interzis, zâmbind și făcând gesturi clare, să car în casă chiar și numai o geantă. A urcat încărcat cu valizele mele, gâfâind, până la al treilea și

ultimul nivel și a dat drumul bagajelor mele în pragul unei mansarde: dormitor, o bucătărie minusculă și oarbă care dădea direct în baie, o cameră de zi cu ferestre mari și o terasă de unde se vedea, în lumina crepusculului, o coastă formată numai din limbi de pământ stâncoase și o mare nesfârșită.

Pe bărbat îl chema Giovanni, nu era proprietarul apartamentului, ci un soi de administrator sau om bun la toate; totuși, n-a acceptat bacșiișul, din contră, aproape că s-a simțit jignit, ca și cum n-aș fi înțeles că tot ceea ce făcea el era regula unei bune primiri. Când, după ce s-a asigurat de mai multe ori că totul era pe placul meu, s-a retras, am văzut că pe masa din sufragerie era o tavă mare plină cu piersici, prune, pere, struguri și smochine. Tava strălucea ca într-o natură moartă.

Am dus un mic fotoliu de răchită pe terasă, unde m-am așezat un pic să privesc înserarea care se lăsa încet peste mare. Mulți ani, motivul fiecărei vacanțe fuseseră cele două fete și, când crescuseră și începuseră să colinde prin lume cu prietenii, rămăsesem mereu așteptând să se întoarcă. Îmi făceam griji nu doar din cauza unor catastrofe de tot felul (pericolele călătoriilor cu avionul, ale voiajelor pe mare, războaiele, cutremurele, curenții marini), ci a nervilor lor slabi, a posibilelor tensiuni cu tovarășii de drum, a dramelor sentimentale din cauza unor iubiri prea ușor împărtășite sau neîmpărtășite deloc. Voiam să fiu pregătită să înfrunt chemări neașteptate în ajutor, mi-era teamă că mă acuză că sunt cum, de fapt, eram, nepăsătoare

și absentă, absorbită în lumea mea. Gata. M-am ridicat, m-am dus să fac un duș.

Apoi mi s-a făcut foame și m-am întors la tava cu fructe. Am descoperit că sub frumusețea aparentă, smochinele, perele, prunele, piersicile, strugurii, toate erau trecute sau stricate. Am luat un cuțit, am tăiat mari părți negre, dar m-au scârbit mirosul, gustul și am aruncat aproape totul la gunoi. Puteam ieși să caut un restaurant, dar de oboseală am renunțat să mănânc, mi-era somn.

În dormitor erau două ferestre mari, le-am deschis larg, am stins luminile. Am văzut că afară, din când în când, din întuneric se aprindea violent lumina farului care năvălea preț de câteva secunde în cameră. N-ar trebui să ajungi niciodată într-un loc necunoscut seara, totul este vag, fiecare lucru este lesne exagerat. M-am întins pe pat cu halatul pe mine și cu părul ud, am fixat cu privirea tavanul așteptând momentul în care urma să devină alb de lumină, am ascultat zgomotul îndepărtat al unei bărci cu motor și un cântec slab care semăna cu un mieunat. Parcă nu existam. M-am răsucit pe o parte, adormită, și am atins ceva pe pernă care mi s-a părut un obiect rece din hârtie velină.

Am aprins lumina. Pe materialul foarte alb al feței de pernă era o insectă lungă de trei sau patru centimetri, părea o muscă mare. Avea aripi membranoase, era maroniu-închis, zăcea înțepenită. Mi-am zis: e o cicadă, poate că i-a plesnit burta pe perna mea. Am atins-o ușor cu o margine a halatului, s-a mișcat, s-a calmat imediat. Mascul, femelă.

Pântecul femelelor nu are membrane elastice, nu cântă, e mut. Mi s-a făcut silă. Cicada înțeapă măslinii și face să picure mana din scoarța frasinului sălbatic. Am ridicat precaut perna, m-am dus la fereastră și am scuturat insecta. Așa a început vacanța mea.

3.

A doua zi am pus în geantă costume de baie, prosoape, cărți, fotocopii, caiete, am urcat în mașină și am călătorit în căutare de plajă și mare de-a lungul drumului care mărginea coasta. După vreo douăzeci de minute, pe partea dreaptă începea o pădure de pini, am văzut un indicator de parcare, m-am oprit. Încărcată cu lucrurile mele, am încălecat parapetul și am apucat-o pe o potecă de culoare roșie de la acele de pin.

Îmi place mult mirosul de rășină, am petrecut veri întregi, când eram mică, pe plaje care încă nu fuseseră complet înghițite de cimentul camorrei și care începeau unde se termina pădurea de pini. Mirosul acela este mirosul vacanțelor, al jocurilor estivale ale copilăriei. Fiecare trosnet de con uscat sau bufnitură, culoarea închisă a semințelor, toate îmi amintesc de gura mamei mele care râde în timp ce zdrobește cojile, extrage fructele gălbioare, le dă surorilor mele să le mănânce și ele le iau gălăgios, de mine care tac în așteptare, sau le mănâncă ea însăși, murdărindu-și de

praf închis la culoare buzele și spunând, ca să mă învețe să fiu mai puțin timidă: asta e, ție nimic, ești mai rău decât un con necopt.

Păduricea era foarte deasă, cu o vegetație învălmășită, și trunchiurile crescute sub rafalele vântului păreau pe punctul de a cădea pe spate, speriate de ceva care venea dinspre mare. Am fost atentă să nu mă împiedic în rădăcinile lucioase care traversau poteca și mi-am stăpânit dezgustul provocat de șopârlele prăfuite care, la trecerea mea, abandonau peticele de soare și fugeau în căutarea unui adăpost. N-am mers mai mult de cinci minute și apoi au apărut dunele și marea. Am trecut pe lângă niște trunchiuri răsucite de eucalipti care răsăreau din nisip, am pornit pe o podină de lemn prin stufăriș verde și leandri, am ajuns la un complex elegant.

Locul mi-a plăcut imediat. M-au calmat amabilitatea bărbatului bronzat de la casă, blândețea tânărului băiaș nemusculos, dar înalt și foarte slab, îmbrăcat în tricou și pantaloni scurți roșii, care m-a însoțit la umbrelă. Nisipul era o pulbere albă, am făcut o baie lungă în apa cristalină, am făcut puțină plajă. Apoi m-am instalat la umbră cu cărțile mele și am lucrat, în tihnă, până la apus, bucurându-mă de briză și de transformările rapide ale mării. Ziua s-a scurs într-un asemenea amestec liniștit de muncă, reverii și răsfăț, încât de atunci am hotărât să mă întorc mereu acolo.

În mai puțin de o săptămână, totul s-a transformat într-o obișnuință netulburată. Traversam pădurea de

pini și-mi plăcea scrâșnetul conurilor care se deschideau la soare, mireasma unor frunze mici verzi care păreau a fi de mirt, bucățile de scoarță care se desprindeau de pe eucalipti. De-a lungul potecii îmi imaginam iarna, pădurea de pini înghețată între cețuri, ghimpele care făcea bace roșii. Bărbatul de la casă mă întâmpina în fiecare zi, la sosire, cu respectuoasă plăcere, beam cafeaua la bar, o apă minerală. Băiașul, pe care-l chema Gino și era sigur student, îmi deschidea prompt umbrela și patul pliant, apoi se retrăgea la umbră — cu buzele mari întredeschise, cu privirea concentrată — ca să sublinieze cu creionul paginile unui volum gros pentru cine știe ce examen.

Mă înduioșa când mă uitam la el. De obicei așteptam uscându-mă la soare, dar uneori nu dormeam, apropiam pleoapele și îl studiam cu simpatie, fiind atentă să nu-și dea seama. Nu părea liniștit, își arcuia adesea corpul frumos și agitat, cu o mână își ciufulea părul foarte negru, își frământa bărbia. Fiicelor mele le-ar fi plăcut mult, mai ales Martei, care se îndrăgostea ușor de băieții uscațivi și agitați. Mie, cine știe? Mi-am dat seama de o bună perioadă de timp că din mine păstrez prea puțin, iar din ele totul. Și pe Gino, acum, îl priveam prin filtrul experiențelor Biancăi, ale Martei, conform gusturilor și pasiunilor care, îmi închipui, le aparțin lor.

Tânărul învăța, dar părea că are senzori independenți de vedere. Dacă doar mă mișcam ca să mut patul pliant de la soare la umbră, sărea în picioare, mă întreba dacă aveam nevoie de ajutor. Zâmbeam, îi făceam semn că nu,

ce mare lucru să muți un pat pliant. Îmi era de-ajuns să mă simt ocrotită, fără termene de ținut minte, fără urgențe de înfruntat. Nimeni nu mai depindea de grija mea și eu însămi, în sfârșit, nu-mi mai eram o povară.

4.

Le-am observat târziu pe tânăra mamă și pe fiica ei. Nu știu dacă erau acolo încă din prima mea zi la mare sau dacă au apărut după aceea. În cele trei sau patru zile care au urmat sosirii mele abia am fost atentă la un grup cam gălăgios de napolitani, copii, adulți, un bărbat de vreo șaizeci de ani cu o expresie rea, patru sau cinci puști care se luptau cu ferocitate în apă și pe uscat, o femeie lată cu picioare scurte și sânii grei, până în patruzeci de ani poate, care făcea drumuri dese de la plajă la bar și invers, târând cu suferință o burtă de gravidă, cu arcul ei mare și gol întins între cele două piese ale costumului de baie. Erau toți înrudiți, părinți, bunici, fii, nepoți, veri, cumnați și râdeau zgomotos. Când se strigau pe nume, se auzeau niște țipete interminabile, se adresau unii altora pe tonuri exclamative sau complice, uneori se certau: o familie numeroasă, asemănătoare cu cea din care făcusem eu parte când eram mică, aceleași glume, aceleași dulcegării, aceleași crize de nervi.

Într-o zi, am ridicat privirea din carte și le-am văzut pentru prima oară, femeia foarte tânără și fetița. Se